

การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี

CAPACITY BUILDING FOR VOLUNTEER WORKERS IN CHARITY ORGANIZATIONS IN KANCHANABURI PROVINCE

พระสมุห์วิโรจน์ วิโรจน์ (ไพลวรินทร์)¹, พระธรรมวชิรานูวัตร², พระมหาบุญเลิศ ช้วยธานี³,

พระมหาประกาศิต สิริเมธ⁴, ประเสริฐ บุปผาสุข⁵

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

PhraSomutWirot Wirochano (Laiwarin)¹, PhraDhammawachiranuwatt², Phramaha Boonlert Chuaythane³,

Phra Maha Prakasit Sirimetho⁴, Prasit Buppasuk⁵

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhaphanya Sri Thawarawadee Buddhist College

Corresponding Author E-mail : wirod10ptk@gmail.com

(Received : March 6, 2025; Edit : March 18, 2025; accepted : April 1, 2025)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี” มีวัตถุประสงค์
1) ศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพจิตอาสา 2) พัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานจิตอาสา และ 3) ขยายเครือข่ายการเสริมสร้าง
ศักยภาพจิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ได้แก่ การวิจัยเอกสาร
การวิจัยเชิงคุณภาพ (กลุ่มตัวอย่าง 15 คน) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการศึกษาพบว่า

1. องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพจิตอาสา ประกอบด้วย (1) ปัจจัยบุคคล ได้แก่ แรงจูงใจ ทักษะ ทัศนคติ และ
ประสบการณ์ (2) การฝึกอบรม ได้แก่ การอบรมเฉพาะทาง การพัฒนาแบบพี่เลี้ยง และเครือข่ายเสริมศักยภาพ และ
(3) การสนับสนุนจากองค์กร ได้แก่ นโยบาย สวัสดิการ ระบบประเมินผล และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานจิตอาสา

2. การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานจิตอาสา เป็นกระบวนการเสริมสร้างทักษะและความรู้ผ่านการฝึกอบรมและการ
ปฏิบัติจริง โดยมี 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ (1) การกู้ภัยและปฐมพยาบาลเบื้องต้น (2) การกู้ภัยทางน้ำ (3) การกู้ภัยในที่สูง และ
(4) กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน โดยแต่ละกิจกรรมออกแบบให้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ พร้อมการประเมินผลและพัฒนา
อย่างต่อเนื่อง

3. การขยายเครือข่ายการเสริมสร้างศักยภาพจิตอาสา ดำเนินการผ่านแนวคิด “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นกลไกหลัก
ในการขยายเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ โดยมี 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่
(1) การคัดเลือกและสร้างแรงบันดาลใจ (2) การพัฒนาและอบรมเชิงปฏิบัติการ (3) การสร้างเครือข่ายและกลไกการส่งเสริม
(4) การขยายโอกาสและขยายผล และ (5) การติดตามและพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมมีความมั่นใจในการนำทักษะไปใช้ พร้อมทั้งส่งเสริม
ให้เกิดเครือข่ายจิตอาสาที่เข้มแข็งในชุมชน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างศักยภาพ, ผู้ปฏิบัติงานจิตอาสา, องค์กรการกุศล, กาญจนบุรี

Abstract

The research on “Strengthening the Potential of Volunteers in Charitable Organizations in Kanchanaburi Province” This research aims to (1) study the components of volunteer capacity development, (2) develop the capabilities of volunteer workers, and (3) expand the network for strengthening volunteer potential in charitable organizations in Kanchanaburi Province. The study employs a Mixed Methods approach, including documentary research, qualitative research (with 15 participants), and action research.

The results of the study found that:

The findings reveal that the components of volunteer capacity development consist of (1) personal factors, including motivation, skills, attitudes, and experience, (2) training and development, which involves specialized training, mentorship, and network-based capacity enhancement, and (3) organizational support, which includes policies, welfare, evaluation systems, and an organizational culture that fosters volunteerism.

The volunteer capacity development process focuses on enhancing skills and knowledge through training and hands-on practice. It comprises four main activities: (1) rescue and first aid, (2) water rescue, (3) high-altitude rescue, and (4) community volunteer development activities. Each activity integrates both theoretical and practical components, along with continuous evaluation and improvement.

The expansion of the volunteer network follows the “Baworn” concept (Home, Temple, School) as a key mechanism to foster collaboration between communities and organizations. The process consists of five steps: (1) selection and inspiration, (2) development and hands-on training, (3) building networks and support mechanisms, (4) expanding opportunities and outcomes, and (5) monitoring and further development. This study highlights that a structured approach to skill enhancement, knowledge development, and network expansion is essential for ensuring sustainable volunteerism and maximizing its positive impact on society.

Key word: capacity building, volunteer workers, charity organization, Kanchanaburi

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเป็นอาสาสมัครส่วนใหญ่เกิดจากการมีจิตสาธารณะหรือจิตอาสา ในสังคมไทยมักเกี่ยวข้องกับการให้ทานที่ทำให้เกิดความสุขทั้งแก่ผู้ให้และผู้รับ จิตอาสาแสดงถึงจิตที่เต็มไปด้วยความเมตตา กรุณา มีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และต้องการให้ผู้อื่นพ้นทุกข์โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ การกระทำเช่นนี้เป็นการกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจ เป็นหัวใจสำคัญของการทำงานอาสาสมัคร (พุทธทาสภิกขุ, 2540: 45-47) ในสังคมไทย จิตอาสา มักแสดงออกในรูปแบบของการช่วยเหลือผู้อื่นผ่านกิจกรรมต่างๆ ใน การบรรเทาสาธารณภัย การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส การสนับสนุนด้านการศึกษา และการรักษาสิ่งแวดล้อม แนวคิดเรื่อง “จิตอาสา” ได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมทางพุทธศาสนาอันได้แก่ ทาน (การให้) เมตตา (ความรักและความปรารถนาดี) และอุเบกขา (การไม่ยึดติดกับผลของการให้) ช่วยหล่อหลอมจิตใจของผู้คนให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2565: คำนำ) แนวคิดเรื่องจิตอาสา มีรากฐานลึกซึ้งในวัฒนธรรมไทย โดยสามารถย้อนกลับไปถึงสมัยโบราณที่ประชาชนช่วยเหลือกันในรูปแบบของเครือข่ายชุมชน เช่น การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือการช่วยสร้างวัดและสาธารณสถานต่างๆ ความเชื่อนี้ได้รับการสนับสนุนจากหลักธรรมทางพุทธศาสนา สอนให้คนมีความเมตตา กรุณา และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม (พุทธทาสภิกขุ, 2540: 45-47) ในยุคปัจจุบัน แนวคิดเรื่องจิตอาสาได้รับการส่งเสริมผ่านโครงการระดับชาติผ่านโครงการ “จิตอาสาพระราชทาน” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือสังคม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ, 2565: 1)

จิตอาสาเป็นแนวคิดและกระบวนการที่การช่วยเหลือผู้อื่นหรือสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ตลอดจนพัฒนาสังคมให้ดียิ่งขึ้น ด้วยความสมัครใจและความเสียสละ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนในรูปของเงินทองหรือสิ่งของใดๆ นอกเหนือจากความสุขใจและความภาคภูมิใจที่ได้ทำประโยชน์แก่สังคม แนวคิดของจิตอาสาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเมตตา อันหมายถึงความรักและความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายที่อยู่ร่วมโลกเดียวกัน จิตอาสาเกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ถึงปัญหา ความทุกข์ หรือความเดือดร้อนของผู้อื่น และนำมาเป็นแรงผลักดันให้เกิดความกรุณา ซึ่งเป็นความปรารถนาให้ทุกคนในสังคมมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผู้ที่มีจิตอาสาจึงมุ่งมั่นที่จะใช้ทั้งกำลังกาย กำลังใจ และสติปัญญา เพื่อช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน หรือมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนระบบต่างๆ ของสังคมให้ก่อเกิดสิ่งที่ดีสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (ประพันธ์ ศุภษร และคณะ, 2555: 1)

การกำเนิดของเครือข่ายจิตอาสาในประเทศไทย กลุ่มที่ทำงานจิตอาสานั้นอาจกล่าวได้ว่ามีมานานแล้ว แต่เป็นเพียงกลุ่มเล็กๆ แต่ถ้าหากจะเป็นเครือข่ายจิตอาสาขนาดใหญ่ ที่เป็นหน่วยงานอย่างจริงจังของประเทศไทยนั้น ก่อเกิดขึ้นจากเหตุการณ์อันน่าสลดใจของภัยสึนามิครั้งยิ่งใหญ่ของประเทศไทย ในวันที่ 26 ธันวาคม 2547 ที่เราได้สูญเสียทั้งทรัพย์สิน และชีวิตผู้คนไปจำนวนมาก ครั้งนั้นมีอาสาสมัครจากนานาชาติเข้ามาช่วยเหลือกัน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนประชาชนทั่วไปต่างก็ระดมความช่วยเหลือในทุกทาง ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยที่รอดชีวิต หรือได้รับบาดเจ็บ การกู้ซากศพของผู้เสียชีวิต การทำความสะอาดปรับปรุงสถานที่เกิดภัยพิบัติ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นกระตุ้นให้คนไทยเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ และยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือกันด้วยหัวใจไม่หวังผลตอบแทน จากนั้นมาจึงเกิดการรวมกลุ่มจากผู้คนกับหน่วยงาน และองค์กรการกุศลต่างๆ เพื่อสืบสานพลังแห่งน้ำใจอันงดงามในครั้งนี้ ขึ้นกลายเป็นเครือข่ายจิตอาสาที่มีจุดหมายเพื่อร่วมมือกันช่วยเหลือสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้กับสังคมไทย (The Thaiger, 2567: 2)

มูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นองค์กรการกุศลอีกแห่งหนึ่ง ที่ได้เป็นพื้นที่ศูนย์รวมของประชาชนที่มีจิตอาสา เพื่อได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการสมัครเข้าเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสา เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บ-ผู้ป่วยฉุกเฉิน จ็บสัตว์มีพิษใน บ้านเรือน ช่วยเหลือผู้สัญจรบนท้องถนนเมื่อยานพาหนะขัดข้อง การทำวิจัยเรื่องนี้ สืบเนื่องจากผู้วิจัยได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับมูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลในจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 328/63 ถนนแสงชูโตเหนือ ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยผู้วิจัยได้เข้าเป็นอาสาสมัครของมูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ ตั้งแต่พุทธศักราช 2543 มูลนิธิแห่งนี้ เป็น 1 ใน 5 องค์กรการกุศลของจังหวัดกาญจนบุรี ที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อดำเนินงานด้านสาธารณะประโยชน์ โดยมูลนิธิพิทักษ์กาญจน์

มีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อาสาสมัครจิตอาสา อุปกรณ์กู้ชีพ-กู้ภัย รถพยาบาลขั้นต้น รถพยาบาลขั้นกลาง ที่ผ่านตามเกณฑ์ของสถาบันการแพทย์ฉุกเฉินได้อนุญาตและตั้งมาตรฐานไว้ เพื่อบอกปฏิบัติภารกิจภายใต้การกำกับของสาธารณสุขจังหวัดกาญจนบุรี และศูนย์สั่งการจังหวัดกาญจนบุรี โดยออกปฏิบัติภารกิจด้านกู้ชีพ-กู้ภัย ช่วยเหลือผู้ได้รับบาดเจ็บ-เจ็บป่วยฉุกเฉิน เฉลี่ยจำนวน 20-30 รายต่อวัน อาณาเขตพื้นที่ปฏิบัติภารกิจ รวม 8 อำเภอ จากทั้งหมด 13 อำเภอ ของพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี (มูลนิธิพิทักษ์กาญจน์, ออนไลน์)

มูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ ได้จัดทะเบียนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 23 มิถุนายน 2539 โดยมี นายกุลศักดิ์ โชติยะปุตตะ เป็นประธานมูลนิธิ มีคณะกรรมการรวมถึงอาสาสมัคร แรกเริ่มจำนวน 50 คน ซึ่งในแต่ละปีมูลนิธิพิทักษ์กาญจน์ จะเปิดรับสมัครผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาเพียงปีละ 1 ครั้งเท่านั้น และมีการจัดอบรมหลักสูตรตามเกณฑ์ที่สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ (สพฉ.) ได้ตั้งหลักเกณฑ์มาตรฐานไว้ (มูลนิธิพิทักษ์กาญจน์, ออนไลน์)

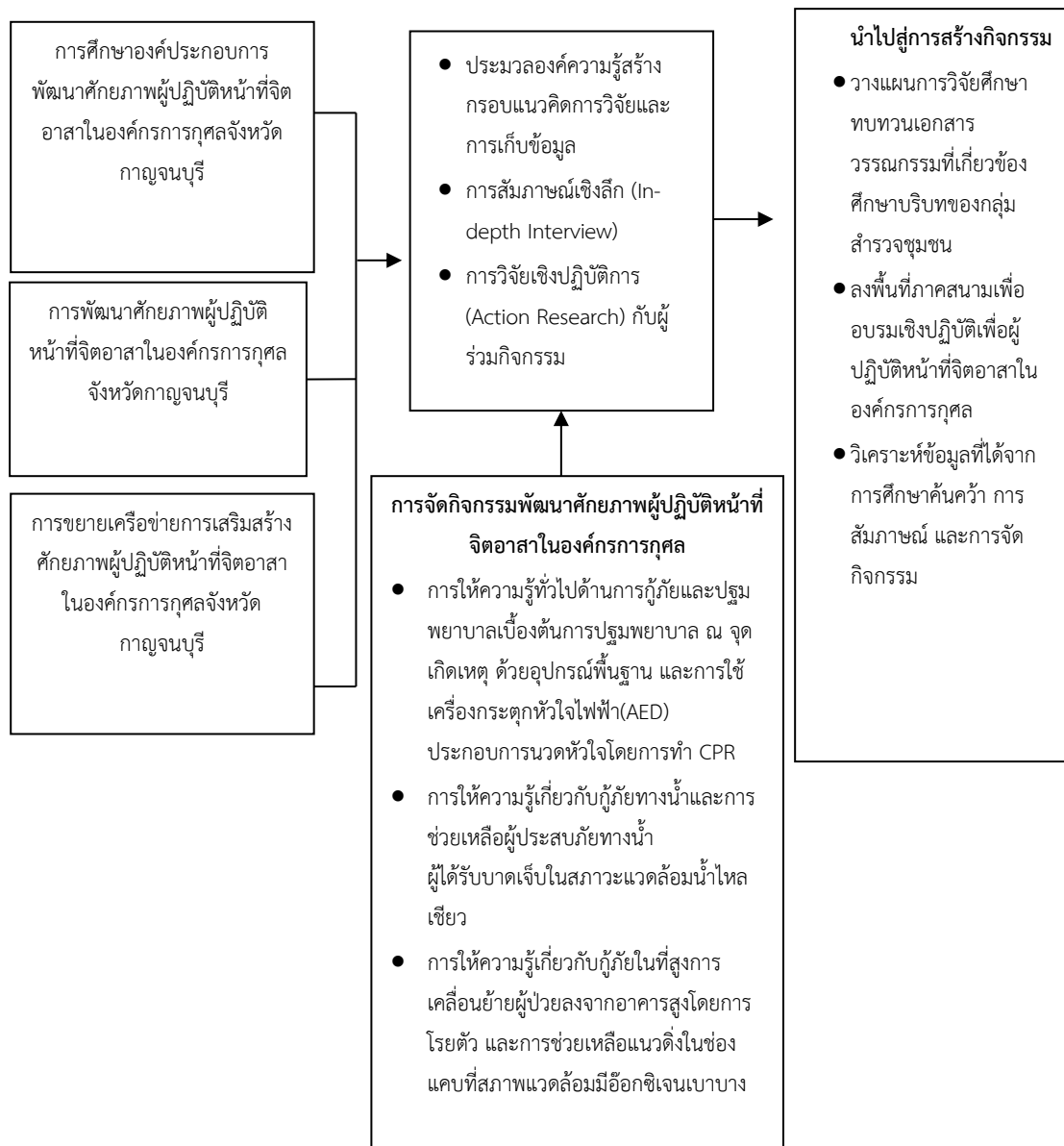
ผู้วิจัยสนใจเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี เพราะเล็งเห็นถึงความสำคัญของจิตอาสาในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมและการกุศลในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาจะช่วยให้การดำเนินงานขององค์กรการกุศลมีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยมี 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ การศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานจิตอาสา เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่จำเป็นในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของบุคคล การนำแนวทางการพัฒนาศักยภาพมาประยุกต์ใช้จริงเพื่อยกระดับความสามารถของผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาให้มีทักษะ ความรู้ และความพร้อมที่มากขึ้น การขยายเครือข่ายเพื่อเชื่อมความร่วมมือระหว่างองค์กรการกุศลต่างๆ ในจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้การดำเนินงานด้านจิตอาสามีความเข้มแข็ง มีความสำคัญต่อการพัฒนางานจิตอาสาในระดับท้องถิ่น และสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและการจัดการทรัพยากรบุคคลในองค์กรการกุศล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม อย่างไรก็ตาม อาสาสมัครยังขาดการฝึกอบรมที่ต่อเนื่อง องค์ความรู้ และจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อภารกิจที่เพิ่มขึ้น การศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญ แนวทางพัฒนาศักยภาพ และการขยายเครือข่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับงานจิตอาสาและสร้างประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี
- 2) เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี
- 3) เพื่อขยายเครือข่ายการเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี” มีกรอบแนวคิดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) กลุ่มเป้าหมายทั้งในส่วนที่เป็นหลักการแนวคิด ทฤษฎี และปฏิบัติการ มีวิธีการและขั้นตอนตามลำดับต่อไปนี้

กระบวนการที่ 1 การศึกษาข้อมูลเอกสารและแนวคิดทฤษฎี (Documentary Research) ศึกษาเอกสาร วิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างศักยภาพจิตอาสา รวมถึงแนวทางการบริหารและพัฒนาองค์กรการกุศล วิเคราะห์

กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตอาสาทั้งในระดับประเทศและสากล รวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การการกุศลในจังหวัดกาญจนบุรี รวมถึงโครงสร้าง บทบาท และลักษณะของจิตอาสาที่ปฏิบัติงาน

กระบวนการที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้บริหารองค์การการกุศล, จิตอาสาที่มีประสบการณ์ และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพจิตอาสา จำนวน 15 รูปคน กับจิตอาสาและบุคลากรในองค์กร เพื่อรับฟังมุมมอง แนวทางการพัฒนา และปัญหาที่พบ ศึกษาแนวทางการดำเนินงานขององค์การการกุศลที่มีแนวปฏิบัติที่ดีในการพัฒนาศักยภาพจิตอาสา

กระบวนการที่ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ดำเนินโครงการทดลองเสริมสร้างศักยภาพจิตอาสา ผ่านกิจกรรมอบรม การทำงานภาคสนาม และการพัฒนาโครงการจิตอาสา ประเมินผลการฝึกอบรมและกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยวัดผลจากความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของผู้เข้าร่วม ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาศักยภาพจิตอาสาโดยอาศัยข้อเสนอแนะจากผู้เข้าร่วมการวิจัย

กระบวนการที่ 4 การสังเคราะห์และขยายเครือข่ายจิตอาสา นำผลการวิจัยไปใช้เพื่อขยายเครือข่ายจิตอาสาในจังหวัดกาญจนบุรี โดยการสร้างความร่วมมือระหว่างองค์การการกุศล ภาครัฐ และเอกชน

ผลการวิจัย

1) การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์การการกุศล จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์การการกุศลจังหวัดกาญจนบุรีมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งรวมถึงแรงจูงใจทั้งภายในและภายนอก ทักษะเฉพาะด้าน ทัศนคติเชิงบวก และประสบการณ์ที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพของจิตอาสา ปัจจัยด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ประกอบด้วยหลักสูตรอบรมที่ครอบคลุมทั้งทักษะเชิงเทคนิค และสังคม ระบบพี่เลี้ยงที่ช่วยลดอัตราการลาออก การพัฒนาผ่านการปฏิบัติจริง และการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากองค์กร เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการทำงานของจิตอาสา ผ่านนโยบายที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน สวัสดิการที่เหมาะสม และระบบประเมินผลที่ชัดเจน กิจกรรมพัฒนาศักยภาพจิตอาสาแบ่งออกเป็น 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) ฝึกอบรมพื้นฐาน ฝึกอบรมปฐมพยาบาลเบื้องต้น และ CPR 2) ฝึกอบรมเฉพาะทาง ฝึกอบรมช่วยเหลือและกู้ภัยทางน้ำ พิชิตที่สูง ฝึกกู้ภัยในพื้นที่สูง และ พลังจิตอาสา 3) พัฒนาชุมชนผ่านการทำความสะอาด ปลูกต้นไม้ และซ่อมแซมอาคาร โดยกิจกรรมทั้งหมดมีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ พร้อมการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง กระบวนการพัฒนาและฝึกอบรมจิตอาสาที่มีโครงสร้างชัดเจน ช่วยให้จิตอาสามีความพร้อมและความมั่นใจในการปฏิบัติงาน ลดอัตราการลาออก และเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การการกุศล การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เสริมการฝึกอบรมช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพและตอบโจทย์ความต้องการขององค์กรและสังคม

2) การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์การการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาศักยภาพจิตอาสาเป็นกระบวนการเสริมสร้างทักษะและองค์ความรู้ผ่านการฝึกอบรมและการปฏิบัติจริง โดยมีการจัดหลักสูตรที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การกู้ภัยและปฐมพยาบาลเบื้องต้น ฝึกทักษะช่วยชีวิต การทำ CPR และการใช้เครื่อง AED การกู้ภัยทางน้ำ ฝึกช่วยเหลือผู้ประสบภัยในน้ำไหลเชี่ยวและใช้อุปกรณ์กู้ภัยทางน้ำอย่างถูกต้อง การกู้ภัยที่สูง ฝึกใช้เชือกและอุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ติดอยู่ในพื้นที่สูงหรืออับอากาศ กิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการทำความสะอาด พัฒนาพื้นที่สาธารณะ ปลูกต้นไม้ และซ่อมแซมอาคารเรียนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หลักสูตรฝึกอบรมมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้จิตอาสาสามารถนำไปใช้จริง พร้อมระบบประเมินผลเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์กรที่มีระบบพัฒนาศักยภาพจิตอาสาที่เป็นระบบจะสามารถเพิ่มจำนวนอาสาสมัคร ลดอัตราการลาออก และส่งเสริมความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานจิตอาสาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างจิตอาสาและองค์กรการกุศลให้แข็งแกร่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม

3) การขยายเครือข่ายการเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า 1. การถอดบทเรียนกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี

การขยายเครือข่ายจิตอาสาเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ของผู้เข้าร่วม โดยกิจกรรมหลัก ได้แก่ ฝึกพิชิตน้ำ ฝึกปฐมพยาบาลและ CPR ฮีโร่ทางน้ำ ฝึกกู้ภัยทางน้ำ พิชิตที่สูง ฝึกใช้เชือกและอุปกรณ์ช่วยเหลือในพื้นที่สูง และ พลังจิตอาสา ร่วมใจพัฒนาชุมชน ช่วยให้ผู้เข้าร่วมมั่นใจในการนำทักษะไปใช้ในชีวิตจริง การขยายเครือข่ายดำเนินการผ่านการบูรณาการกับชุมชนโดยใช้แนวคิด “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เพื่อเป็นศูนย์กลางส่งเสริมงานจิตอาสา โดยแนวทางขยายเครือข่าย ได้แก่ การสร้างความร่วมมือ ระหว่างชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง การเสริมสร้างศักยภาพจิตอาสา ผ่านการฝึกอบรมและพัฒนาเยาวชนจิตอาสาต้านสื่อสร้างสรรค์ การนำกิจกรรมจิตอาสาสู่ชุมชน ผ่านการทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ ปลูกต้นไม้ และส่งเสริมคุณธรรม

การขยายเครือข่ายสามารถดำเนินการผ่าน 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ (1) การคัดเลือกและสร้างแรงบันดาลใจ ผ่านสื่อและบุคคลต้นแบบ (2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ ด้วยหลักสูตรที่ครอบคลุมทักษะสำคัญ (3) การสร้างเครือข่ายและกลไกการส่งเสริมผ่านกลุ่มจิตอาสาและระบบพี่เลี้ยง (4) การขยายโอกาสและผลลัพธ์ โดยเปิดโอกาสให้จิตอาสาพัฒนาโครงการของตนเอง (5) การติดตามผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยเกณฑ์วัดผลที่ชัดเจน ทั้งในระดับบุคคลและองค์กร การดำเนินงานดังกล่าวช่วยเพิ่มขีดความสามารถของจิตอาสา เสริมสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง และส่งเสริมให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม การดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพและขยายเครือข่ายผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในจังหวัดกาญจนบุรี

การอภิปรายผล

โดยผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาวิเคราะห์ดังนี้

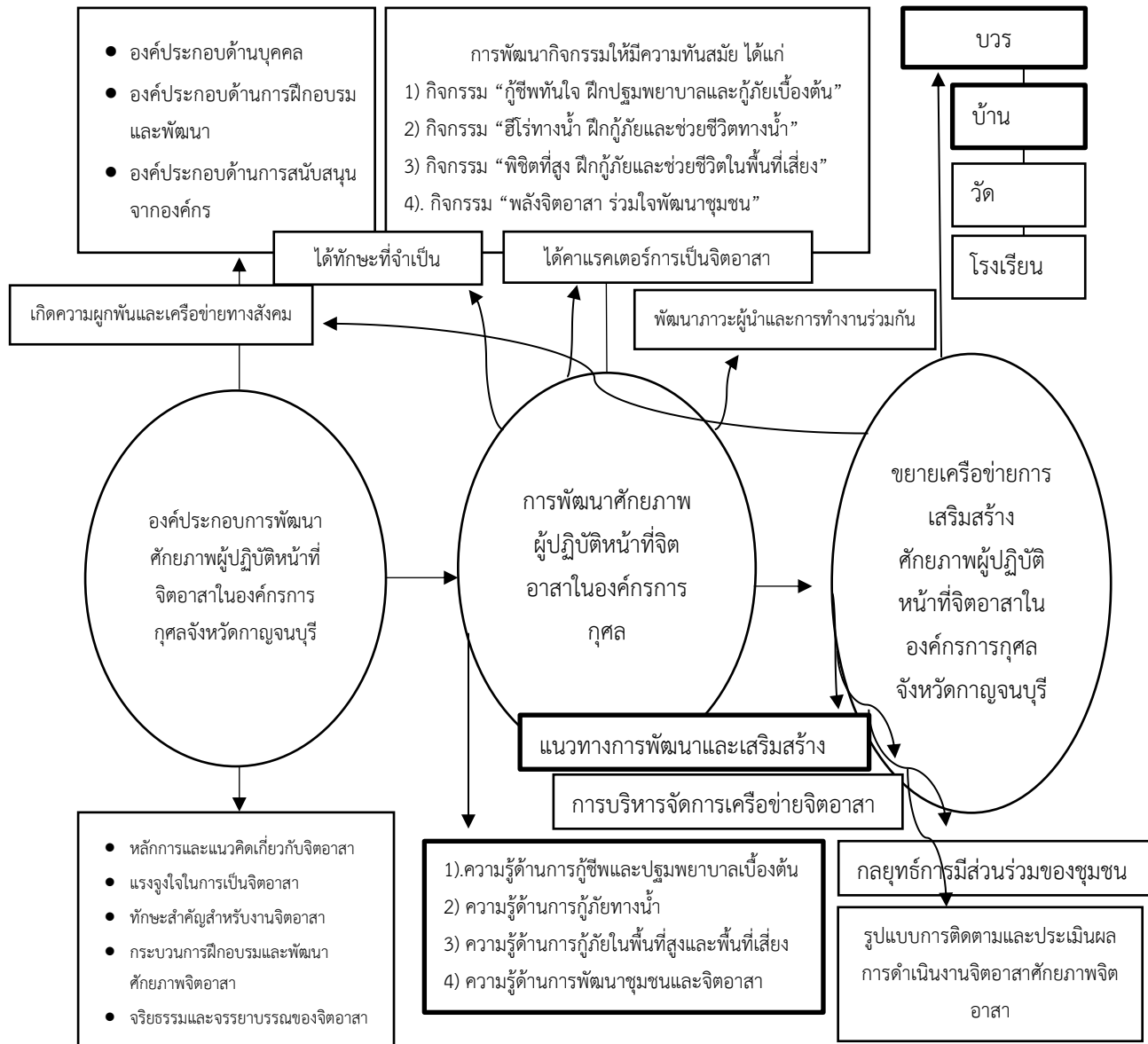
1) การศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศล จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรีประกอบด้วยสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านบุคคล ซึ่งครอบคลุมแรงจูงใจ ทักษะ ทศนคติ และประสบการณ์ที่ส่งผลต่อคุณภาพและความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ซึ่งเน้นการอบรมเฉพาะทาง การแนะแนวและพี่เลี้ยง การพัฒนาผ่านการทำงานจริง และการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมศักยภาพของจิตอาสา และด้านการสนับสนุนจากองค์กร ที่รวมถึงนโยบายและโครงสร้าง สนับสนุน สวัสดิการและแรงจูงใจ ระบบการประเมินผล และวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานจิตอาสา ทั้งหมดนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ลดอัตราการลาออก และสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรภฤต ธนภฤตศพนธ์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร” พบว่า 1. การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านรพพยาบาลและวัสดุอุปกรณ์ รองลงมา คือ ด้านทักษะความรู้ในการออกปฏิบัติงาน ด้านการสื่อสารและศูนย์สั่งการ ด้านการมีส่วนร่วมของทีมงาน ด้านความพร้อมในการปฏิบัติงาน และด้านการสนับสนุนและขวัญกำลังใจ ตามลำดับ 2. สภาพปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร พบว่า 1) บุคลากรไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน 2) ไม่ได้มีการเตรียมความพร้อม 3) ยังขาดการจัดสรรงบประมาณที่จะส่งผู้ปฏิบัติการในระดับพื้นฐาน 4) การลาออกเนื่องจากค่าตอบแทน ไม่พอกับการดำรงชีพ 5) ผู้สมัครเข้ามาเป็นผู้ปฏิบัติยังไม่ผ่านการอบรมให้ผู้ปฏิบัติงาน 3. แนวทางในการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพิจิตร พบว่า 1) จัดทำปฏิทินการจัดอบรมเพื่อแจ้งให้ทุกหน่วยงานทราบ 2) ให้มีหน่วยงานกลางที่เป็นหน่วยขับเคลื่อนการพัฒนาบริการการแพทย์ฉุกเฉินโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย 3) การนิเทศติดตามศูนย์บริการแพทย์ฉุกเฉินทุกแห่งเพื่อหนุนเสริมเพิ่มกำลังใจให้กับคนทำงาน 4) การถอดบทเรียนการดำเนินงานของการแพทย์ฉุกเฉินในทุกปี และนำเสนอผู้บริหารเพื่อนำสู่การแก้ไขให้บุคลากร และ 5) การศึกษาและนำเสนอระเบียบกฎหมาย ที่ยังเป็นปัญหาในการหนุนเสริมภารกิจของการแพทย์ฉุกเฉิน เพื่อหาทางออกร่วมกันและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องได้ (จิรภฤต ธนภฤตศพนธ์ และคณะ, 2567)

2) การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรีเป็นกระบวนการเสริมสร้างทักษะและความรู้ผ่านการฝึกอบรมและการปฏิบัติจริง โดยการฝึกอบรม 4 กิจกรรมหลัก ได้แก่ การกู้ภัยและปฐมพยาบาลเบื้องต้น การกู้ภัยทางน้ำ การกู้ภัยในที่สูง และกิจกรรมจิตอาสาพัฒนาชุมชน แต่ละกิจกรรมถูกออกแบบให้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อให้จิตอาสาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง โดยมีการประเมินผลเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการอบรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ กระบวนการจัดกิจกรรมประกอบด้วยการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผลเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาศักยภาพจิตอาสา จะช่วยเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กระตุ้นจิตสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และส่งเสริมให้เกิดความรักในงานของงานจิตอาสาในจังหวัดกาญจนบุรี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง “อริยวัฑฒากับกิจกรรมจิตอาสาเพื่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองหัวเรือ ตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์” พบว่า 1) กิจกรรมที่จะขับเคลื่อนพัฒนาประกอบด้วย การปรับปรุงสนามเด็กเล่น การปรับปรุงห้องน้ำที่ชำรุด การปรับปรุงภูมิทัศน์ (ปลูกต้นไม้ /สวนหย่อม) การปรับปรุงแปลงเกษตรสาธิต การทำความสะอาดรางระบายน้ำรอบสนามฟุตบอล และการปรับปรุงซ่อมแซมระบบไฟแสงสว่างในห้องสมุด 2) กิจกรรมจิตอาสา ประกอบด้วย 2.1) กิจกรรมปันน้ำใจจากพี่ มจร สู่ห้องบ้านหนองหัวเรือ (มอบทุนการศึกษาและสิ่งของ) ให้กับนักเรียน 2.2) กิจกรรมฐานการพัฒนา จำนวน 7 ฐาน บนพื้นฐานความจำเป็นและต้องการของชุมชนและ 2.3) กีฬาด้านยาเสพติด และ 3) ความสำเร็จคุณค่าร่วม ประกอบด้วย 1) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ดี 2) เกิดความร่วมมือ และสร้างความสามัคคี 3) เกิดการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ทำงานร่วมกัน 4) เสริมสร้างความสามัคคี 5) สร้างความรับผิดชอบ และ 6) ส่งเสริมให้นักศึกษามีความเสียสละ ขณะที่ปัญหาอุปสรรค ประกอบด้วย 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการไม่ชัดเจน 2) ระยะเวลาที่จำกัด การประชุมงานร่วมกันไม่เพียงพอ ไม่มีการจัดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ไม่สามารถควบคุมเวลาได้ตามกำหนดการ (รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ, 2567)

3) การขยายเครือข่ายการเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การขยายเครือข่ายการเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี ดำเนินการผ่านกิจกรรมฝึกอบรมที่การพัฒนาทักษะและความรู้ในด้านการปฐมพยาบาล การกู้ภัย และการพัฒนาชุมชน โดยใช้แนวคิด “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) เป็นกลไกหลักในการขยายเครือข่ายและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาคประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ รูปแบบการดำเนินงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การคัดเลือกและสร้างแรงบันดาลใจ การพัฒนาและอบรมเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายและกลไกการส่งเสริม การขยายโอกาสและขยายผล และการติดตามและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ผู้เข้าร่วมเกิดความมั่นใจในการนำทักษะไปใช้ประโยชน์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายจิตอาสาที่เข้มแข็งในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐวัชร โปณะทอง และคณะ** ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษา พุนพิน 4 (ศรีวิชัย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี” พบว่า การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาพุนพิน 4 (ศรีวิชัย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาพุนพิน 4 (ศรีวิชัย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) ตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาพุนพิน 4 (ศรีวิชัย) จังหวัดสุราษฎร์ธานีการวิจัยเป็นแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูรวม 106 คนในศูนย์เครือข่ายการศึกษาพุนพิน 4 (ศรีวิชัย) อำเภอพุนพินสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถามและแบบตรวจสอบประสิทธิภาพสถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและข้อเสนอแนะในการบริหารกิจกรรมจิตอาสาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) รูปแบบประกอบด้วย (1) นโยบาย/หลักการการจัดกิจกรรมจิตอาสา (2) วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรมจิตอาสา (3) การดำเนินการของรูปแบบและ (4) แนวทางการประเมินผลการกิจกรรมจิตอาสา และ 3) รูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสามีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ณัฐวัชร โปณะทอง และคณะ, 2566)

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย “การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี” มีรายละเอียดตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพผู้ปฏิบัติหน้าที่จิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี” ผู้วิจัยได้กำหนดข้อเสนอแนะไว้เพื่อเป็นประโยชน์ในงานวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายในการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี โดยใช้หลักการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเป็นจิตอาสา อาทิ การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การบริหารจัดการกิจกรรมเพื่อสังคม และการพัฒนาภาวะผู้นำในงานจิตอาสา ควรมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของงานจิตอาสาให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

องค์กรการกุศลในจังหวัดกาญจนบุรีควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้ปฏิบัติงานจิตอาสาให้มีศักยภาพสูงขึ้น โดยการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่สำคัญ ผ่านการทำงานเป็นทีม การสื่อสารเชิงบวก และการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรการกุศล หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดเครือข่ายการทำงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ และควรมีการพัฒนากิจกรรมที่สามารถดึงดูดผู้ปฏิบัติงานจิตอาสารุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

สำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้มีการศึกษาต่อยอดในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีผลต่อความต่อเนื่องของการปฏิบัติงานจิตอาสาในองค์กรการกุศลจังหวัดกาญจนบุรี โดยพิจารณาถึงปัจจัยด้านแรงจูงใจ โอกาสในการพัฒนา และรูปแบบการบริหารจัดการขององค์กร ควรมีการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมจิตอาสารุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายจิตอาสาในจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถส่งเสริมกิจกรรมการกุศลให้เกิดผลกระทบทางสังคมที่กว้างขวางต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- พุทธทาสภิกขุ. (2540). **จิตอาสาและการปฏิบัติธรรมเพื่อสังคม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- สมชาย สุขสมบูรณ์. (2561). จิตอาสา กับ พุทธศาสนาเถรวาท. **วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา**. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม).
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2565). **จิตอาสา: พลังขับเคลื่อนสังคมแห่งการให้**. สืบค้นจาก <https://www.thaihealth.or.th>
- ประพันธ์ ศุภสร และคณะ. (2555). กระบวนการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา. **รายงานการวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จิรกฤต ธนกฤตสนนท์ และคณะ (2567). **การพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพิจิตร**. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. ปีที่ 9 ฉบับที่ 7. (กรกฎาคม).
- รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ (2567). อริยวัฑฒิกับกิจกรรมจิตอาสาเพื่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองหัวเรือ ตำบลมหาโพธิ อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์. **วารสารวิจัยวิชาการ**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 3. (พฤษภาคม-มิถุนายน).
- ณัฐวัชร โปณะทอง และคณะ (2566). รูปแบบการจัดกิจกรรมจิตอาสาของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายการศึกษา พุนพิน 4 (ศรีวิชัย) จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**. ปีที่ 13 ฉบับที่ 2. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2566).
- มู ล นี ธี พื ท ก ษ์ ก า ณุ จ ณ์ . (2567) . มู ล นี ธี พื ท ก ษ์ ก า ณุ จ ณ์ [Facebook page]. สืบค้นจาก https://www.facebook.com/PTKNEWS.KAN/?utm_source=chatgpt.com
- The Thaiger. (2567, 22 กันยายน). **สื่อนามิถลัมไทย**. 26 ธันวาคม 2547 ย้อนอดีต 15 ปีก่อน เกิดอะไรขึ้น. สืบค้นจาก <https://thethaiger.com/th/news/246991/>